

De stemmen van de Pamano

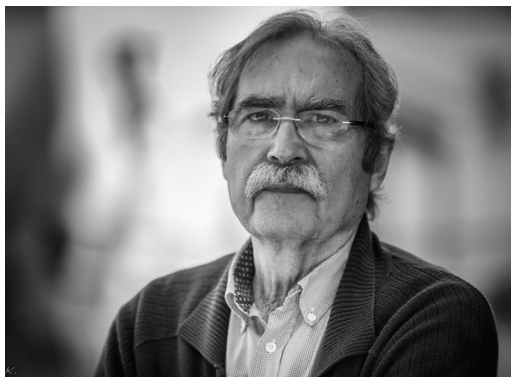
Van Jaume Cabré zijn verschenen:

Edelachtbare

De bekentenis van Adrià

De schaduw van de eunuch

De stemmen van de Pamano

Jaume Cabré (1947, Barcelona) geldt als een van de belangrijkste hedendaagse Catalaanse auteurs, geliefd bij critici en publiek. Cabré studeerde Catalaanse filologie en was jarenlang als professor verbonden aan de *Universitat de Lleida*. De combinatie doceren en schrijven zijn lang een constante geweest in zijn leven; hij schreef romans, verhalen, essays, theaterstukken en televisiescenario's. In alle genres heeft hij prestigieuze nationale en internationale prijzen gewonnen.

JAUME CABRÉ

**De stemmen
van de Pamano**

Vertaald door Pieter Lamberts en Joan Garrit

MERIDIAAN
UITGEVERS

2021

Deze vertaling kwam tot stand met steun van het IRL

Eerste druk november 2007

Vijfde druk januari 2021

© 2004 Jaume Cabré

© 2007 Nederlandse vertaling Pieter Lamberts en Joan Garrit

Oorspronkelijk uitgegeven door Enciclopèdia Catalana s.a.

Oorspronkelijke titel *Les veus del Pamano*

Omslagontwerp Nanja Toebak, naar het oorspronkelijke ontwerp van Wil Immink Design

Omslagbeeld Pagès Editors i Arxiu Comarcal de Sort.

Foto auteur © Itamar Katz

Typografie Wim ten Brinke

Drukkerij Wilco

ISBN 978 94 93169 31 9

NUR 302

www.meridiaanuitgevers.com

 @meridiaanuitgevers

 @meridiaanboeken

 @MeridiaanBoeken

LinkedIn Meridiaan Uitgevers

Voor Margarida

Inhoud

0 11

EERSTE DEEL

De vlucht van de groenling 15

TWEEDE DEEL

Namen op de grond 61

DERDE DEEL

Naaldscherpe sterren 199

VIERDE DEEL

Lijkzang voor de beul 379

VIJFDE DEEL

Kindertotenlied 461

ZESDE DEEL

Het geheugen van de stenen 521

ZEVENDE DEEL

De zang van de zerk 655

Dramatis personae 699

*Heer, vergeef het hun niet,
want ze weten wat ze doen.*

VLADIMIR JANKÉLÉVITCH

O

Je hoorde bijna niets. Het was alsof iemand de deur aai-de. Die ging zachtjes open en een gehandschoende hand pakte de deurknop aan de binnenkant vast, zodat deze niet dicht zou klappen. De deur sloot met een stille zucht. Door de donkere flat bewoog een zwarte gedaante. De ogen van Joeri, die aan de duisternis gewend waren, volgden hem stilletjes. De nieuwkomer ging de studeerkamer binnen. Het rolluik was er opgetrokken en hij vervloekte alles en iedereen. Buiten dempten sneeuwvlokken, gevolg van een plotseling opgekomen poolfront dat het landschap verkilde alsof het een graftombe was, het nachtelijke panorama. Zelfs het ruisen van de rivier was niet te horen. Hij vond het beter het rolluik niet te laten zakken, omdat niemand ooit, onder geen enkele voorwaarde, mocht weten dat hij vannacht in deze flat was geweest.

Met een zucht vol tegenzin ging de nieuwkomer achter de computer zitten, zette zijn aktetas naast de stoel op de grond en deed het apparaat aan. Hij stelde vast dat het bureau keurig netjes was opgeruimd en wist dat dat zijn werk makkelijker zou maken. Joeri was de indringer stilletjes tot aan de studeerkamer gevolgd en bekeek hem nog stiller vanuit de deuropening. Het blauwachtige licht van het beeldscherm vulde het vertrek en de nieuwkomer hoopte dat dat ijle, koude schijnsel niet te zien zou zijn vanaf de verlaten straat of aan de andere kant van de flat. Vastgeplakt aan een kant van het beeldscherm zei een Post-it: *Hallo! Het voer staat in het kastje boven de koelkast. Bedankt voor alles!* Hij begon de mappen te door-

zoeken, haalde een diskettedoosje uit de zak van zijn parka en kopieerde vervolgens geduldig het ene bestand na het andere. Ergens in het gebouw hoestte iemand, naar hij aannam de benedenburen, die van een of ander dansfeestje terugkwamen, beneveld, verveeld, moe, mompelend dat ze voor zoiets eigenlijk te oud waren. Een auto in een lage versnelling, waarschijnlijk vanwege de sneeuw, verscheurde de nachtelijke stilte. Waarom zijn computers zo traag als je haast hebt? Waarom maken ze zo'n herrie als wordt beweerd dat ze geruisloos zijn? Toen ging de telefoon en hij verstarde, schakelde de computer uit, hoewel hij nog niet klaar was, en bleef doodstil, als versteend zitten. Er gleed een zweetdruppel over zijn neus. Maar die veegde hij niet af, omdat hijzelf gewoon niet bestond. Geen enkele beweging aan de andere kant van de flat.

'Ik kan nu niet opnemen. Laat een bericht achter na de piep.'

'Hoor eens, ik kan morgenvroeg niet, want ik moet nog een vracht plavuizen naar Trempe brengen en mijn dochter wil dat ik ze aflever. Maar maak je geen zorgen, ik kom tegen de middag langs, vóór het eten. Tot kijk. Het beste en een kusje. Ik kom je opzoeken. En je hebt gelijk: je kunt de zang van de Pamano wél horen.'

Piep, piep. Tot ziens. Een mannenstem met de tongval van de bergen hier, schor van tabak en koffie-met-eenscheutje, die het vol zelfvertrouwen over de volgende dag had. De onbekende wachtte een paar tellen of er een deur openging. Niets. Niemand. Joeri was zo slim zich niet te laten zien en bleef verborgen in zijn bewegingloosheid. Toen de herinnering aan het telefoongerinkel vervlogen was, toen de onbekende weer kon horen hoe de sneeuwvlokken alle vormen zachtjes toedekten, toen pas stond hij zichzelf toe zachtjes adem te halen en deed hij de computer weer aan.

Joeri ging weg bij de studeerkamerdeur zonder goed te

weten wat hij moest doen en verstopte zich tijdelijk in de woonkamer, gespitst op enig geluid uit de studeerkamer.

De indringer ging weer aan de slag. Hij vulde snel vijf diskettes met de bestanden van mappen die de initialen O.F. droegen en nog een paar bestanden, voor het geval dat. Toen hij daarmee klaar was, verplaatste hij al deze bestanden naar de prullenbak van de computer en maakte die leeg. Hij vergewiste zich ervan dat er geen spoor van documenten of kopieën overbleef. Toen stopte hij een nieuwe diskette, met een virus, in de computer, haalde die er weer uit en zette het apparaat uit.

Hij deed zijn zaklantaarn aan en hield deze in zijn mond om zijn handen vrij te hebben. Het kostte hem geen enkele moeite om uit de archieflade van het bureau de drie hangmappen op te diepen die hem interesseerden. Het waren papieren, foto's, dossiers. Hij stopte alles in zijn aktetas en sloot de archieflade. Op de grond stond een rood koffertje tegen de muur. Hij opende het. Het leek alsof er iemand op reis ging. Hij doorzocht het zorgvuldig: niets van belang. Hij sloot het koffertje en zette het terug zoals hij het had aangetroffen. Vóór hij ging, doorzocht hij voor de zekerheid alle laden. Blanco vellen papier, blocnotes, schoolschriften. En een doos. Toen hij deze opende stond het zweet ineens dik op zijn voorhoofd. Het was net of hij aan de andere kant van de flat een jammerklacht hoorde.

Toen hij de deur van de flat sloot, wist hij dat hij geen spoor van zijn aanwezigheid had achtergelaten, dat hij iets meer dan vijftien minuten nodig had gehad om de klus te klaren en dat hij bij dageraad liefst zo ver mogelijk hiervandaan was.

Toen Joeri weer alleen was, ging deze de donkere studeerkamer binnen. Het was net of alles was zoals altijd, maar diep vanbinnen voelde hij een benauwenis, als het vreemde besef dat hij niet tegen de omstandigheden opgewassen was geweest.

EERSTE DEEL

**De vlucht
van de groenling**

Liggende namen, met bloemen bedekt.

JOAN VINYOLI

Op paaszondag 31 maart van het jaar onzes Heren 2002, de langverbeide dag, zijn al om negen uur 's ochtends de ogen van vele gelovigen, die uit alle uithoeken van de wereld op het Sint-Pietersplein zijn samengestroomd, vol spanning gericht op het met damasten gordijnen versierde venster, vanwaar Zijne Heiligheid de paus de zegen *urbi et orbi* zal geven. Hoewel het al lente is, is het bitterkoud door een ijskoude, verraderlijke wind. Deze klimt vanaf de Tiber de Via della Conciliazione omhoog en komt het levendige, zegepralende plein op met de bedoeling korte metten te maken met de devotie in de harten die zich al hebben voorbereid op het verschijnen van de pontifex maximus. Dansende zakdoeken, vanwege verkoudheden of emoties. Met een plotse weerspiegeling van de ruiten gaat het venster op het grote balkon naar binnen open. Er verschijnt een behaagzieke hofkapelaan, die een microfoon op de juiste hoogte instelt, en de timide, in smetteloos wit gestoken gedaante van de Heilige Vader, Johannes Paulus II, die niet te verstaan is, hoewel de mensen hun neus niet meer snuiten. Dan de zegen. Zes nonnen uit Guinee knielen op de vochtige pleintegels en huilen van vreugde. De groep, onder leiding van pater Rella, op een redelijk gunstige plek onder het pauzelijke venster, bewaart een ongemakkelijk stilzwijgen vanwege de ietwat bijgelovige uitbarstingen van enkele gelovigen, die ofwel een rozenkrans door hun handen laten gaan, een prentje van een halve euro met het konterfeitsel van de paus kussen of die ene foto schieten die het

moment voor de eeuwigheid vastlegt. Pater Rella maakt een discreet gebaar van wat-doe-je-eraan en kijkt op zijn horloge. Willen ze over een halfuur op de Piazza del Sant'Uffizio zijn, dan moeten ze opschieten. Direct nadat de paus is verdwenen – hij wordt onmiddellijk na de zegen door zijn artsen meegezeuld – wijst pater Rella met geheven arm tussen de mensenmassa in de richting die ze moeten inslaan, van plan om zich met vinnige uithalen van zijn rode paraplu een weg te banen door de dichte menigte op het Vaticaanplein. Als één man volgen de vijftig vrouwen en dertien mannen van de groep de paraplu. De overige mensen talmen, alsof het hun tegenstaat een plek te verlaten waarvan ze al zo lang hebben gedroomd.

Een sedan met getint glas glijdt door de Via di Porta Angelica, slaat rechts af en stopt bij de controlepost in de Via del Belvedere. Twee mannen met oortjes, donkere bril en gladgeschoren nek storten zich van twee kanten op de portierramen, die elegant zakken, als een bestudeerde oogopslag. Ze bukken tegelijk, kijken naar binnen en geven een teken de auto door te laten. Een van hen begeleidt de sedan met snelle tred naar de precieze plek waar deze moet parkeren: op de Via della Posta. Een plotseling opgedoken Vaticaanse bode opent het rechterportier. Voor het portaal van het Palazzo Apostolico doet een bont geklede Zwitserse gardist net of de wereld om hem heen geen enkel belang heeft en kijkt strak voor zich uit in de richting van het wachtgebouw, alsof hij er schandelijke geheimen wil ontdekken. Sierlijke voeten, gestoken in strengzwarte schoenen met zilveren gesp, stappen uit de sedan en tasten voorzichtig de grond af.

Zoals het protocol op zo'n feestelijke dag vereist, wordt er in de Sint-Pieter een mis opgedragen in aanwezigheid van de voltallige geloofscongregatie. Uit voorzorg moeten de speciale genodigden drie uur vóór de ceremonie opdraven om ook maar de kleinste hobbel te voorkomen,

want als de Heilige, Katholieke, Apostolische en Roomse Kerk in de loop der eeuwen íéts heeft geleerd, dan is het wel het bedenken, organiseren en opvoeren van elk mogelijk type ceremonie, met de juiste graad van pracht en praal, die hoort bij het belang van de viering.

De oude dame is geheel in het zwart gekleed en draagt een discrete, maar zeer elegante hoed. Ondanks haar zevenentachtig jaar is ze slank en kaarsrecht. Ze wacht tot haar zoon en ex-schoondochter zich aan weerskanten van haar opstellen. Met een ietwat vermoeide laatdunkendheid neemt ze geen notitie van de drukte die hen vanaf het plein bereikt, waar de mensen, zonder het te weten, een menigte vormen. Gasull handelt de formaliteiten af met de korporaal die achter de bode is opgedoken.

‘Waar is Sergi,’ zegt de vrouw, terwijl ze streng voor zich uit kijkt, zonder moeite te doen de zin als een vraag te stellen.

‘Hier, mama,’ antwoordt Marcel droogjes. ‘Waar anders?’

Sergi was iets verderop gaan staan en had een sigaret opgestoken, omdat hij voorzag dat ze hem daar binnen nog niet één simpel trekje zouden laten nemen, tot in de eeuwen der eeuwen.

‘Ik hoor hem niet.’

Als je nou eens de moeite nam het hem te vragen, dacht Mertxe, die sinds de vroege ochtend een gezicht heeft als een oorwurm. Maar jij vraagt nooit iemand iets, laat staan dat je je hoofd omdraait om iemand te zoeken, want je wilt niet dat je nek rimpelt, en ten slotte moet die ander dan voor jou gaan staan.

‘En,’ zegt de dame tegen Gasull.

‘Alles geregeld.’

Het groepje van vijf mensen met controlenummer 35Z passeert het portaal van het Palazzo drie uur voordat de ceremonie begint.

De Santa Clara-zaal is ruim en wordt gedempt verlicht door het lome licht dat door drie balkondeuren binnenvalt; deze kijken uit op een ruime binnenplaats, waar zich, in het kielzog van een alledaags gekleed persoon die met half opgeheven arm een deur aanwijst, een man met een opvallende, gele sjerp over zijn borst voorthaast. Tegenover de balkondeuren toont een reusachtig, donker half-rond wat de mensheid in de zeventiende eeuw over de aarde wist. En ernaast staat een vleugel, misplaatst in die zaal, met dat verzonken air van onbespeelde muziekinstrumenten.

De ceremoniemeester, een broodmagere man, net als de dame in het zwart gekleed, waarschijnlijk een hofkapelaan, maakt hun in een gemompeld Italiaans, bestemd voor mensen van wie hij weet dat ze hem toch niet begripen, duidelijk dat ze kunnen gaan zitten, dat ze moeten doen of ze thuis zijn, dat het nu alleen maar een kwestie van tijd is en dat ze, als ze de deur bij de piano openen, een *stanza di bagno* aantreffen, die tot hun beschikking staat. Terwijl ze zich nog aan het installeren zijn, rijdt een vrouw van middelbare leeftijd, waarschijnlijk een non, een karretje vol antipasti en strikt alcoholvrije drankjes binnen en de broodmagere man mompelt tegen Gasull dat het karretje één uur voor de plechtigheid zal worden weggehaald, u snapt wel waarom. De dame gaat in een ruime fauteuil zitten, de benen bij elkaar. Alsof er iets is te zien, kijkt ze naar achter in de zaal, in de verwachting dat alle anderen haar zullen nadoen. Ze is erg gespannen, voor zover haar zwakke lichaam dat toelaat. Maar ze wil niet dat haar zoon, haar ex-schoondochter of haar onverschillige kleinzoon, die nu bij het balkon rondneust, noch haar advocaat, Gasull, merkt dat ze nerveus is, bijna panisch, gezeten in die comfortabele fauteuil in de ruime Santa Clara-zaal, in het Vaticaanse Palazzo Apostolico. De dame weet dat ze na vandaag in alle rust kan sterven.

Ze legt haar hand op haar borst om het kruisje te voelen dat ze om haar hals draagt. Ze weet dat er vandaag een einde komt aan zestig jaar verdriet en is niet in staat te erkennen dat het misschien beter zou zijn geweest als ze een ander leven had geleid.

De dag dat ze zijn naam aan de vergetelheid prijs-gaven, waren er heel weinig mensen op straat. Ook als het niet had geregend, waren het er maar weinig geweest, omdat de meesten verkozen te doen alsof het hen koud liet en de plechtigheid onopvallend vanuit een raam of van achter de schutting van hun moestuin volgden en aan al die vergoten tranen dachten. De burgemeester had beslist dat de plechtigheid zou doorgaan, ook al regende het pijpenstelen; hij zei niet dat de eigenlijke reden voor deze aanval van politieke wilskracht was dat hij om twee uur met een klant in Sort had afgesproken en hem in restaurant Rendé een paella wachtte, waar hij nu al van droomde. Maar hij was een Bringué en wilde het hele dorp, Hui-ze Gravat inclusief, duidelijk maken dat die plechtigheid doorgang zou vinden, ook al zou het hozen. Ze voerden de vervanging dus uit in aanwezigheid van burgemeester, gemeenteraad en -secretaris, én van twee fanatieke toeristen in schreeuwerige regenjassen, die verdwaald waren en niet wisten wat er aan de hand was en die maar foto's bleven schieten van deze bijzondere gewoonten van de bergbewoners; bovendien was er ook de onontbeerlijke Serrallac en dat mens van Báscones, van wie niemand begreep wat ze in godsnaam op zo'n plechtigheid deed. *Frenocolopexie*. Jaume Serrallac had de vier prachtige straatnaamborden met zwarte letters gehouwen in lichtgrijs marmer, waarvan de elegantie eerder bestemd leek voor meer gedistingeerde straten, meer intacte muren en een dorp dat meer af was. Het bord van de CARRER PRESIDENT

FRANCESC MACIÀ verving dat van de CALLE GENERALÍSIMO FRANCO. Dat van de CARRER MAJOR bedekte dat van de CALLE JOSÉ ANTONIO, de PLAÇA MAJOR verving de PLAÇA DE ESPAÑA en het bord van de CARRER DEL MIG kwam in de plaats van dat van de CALLE FALANGISTA FONTELLES. Aangezien alles al klaarstond, de gaten waren geboord en Serrallac van wanten wist en het erg druk had – door de val van de dictatuur moesten veel straatnaamborden worden vervangen – was het allemaal kinderspel. Dat straatnaambord van de falangist Fontelles moest hij met mokerslagen op de muur zelf aan stukken slaan, omdat het niet van zijn plaats wilde komen. Deze brokken droeve geschiedenis gooide hij vervolgens in de vuilcontainer die voor huis Batalla stond. De brokstukken van Falangist Fontelles uitten een stomme, machteloze kreet, die samenviel met de bijna onhoorbare jammerklacht die vanaf de veranda van Huize Gravat opsteeg, afkomstig van de gespannen, bewegingloze gedaante die zich aan de balustrade vastklampte en die, behalve de katten, niemand opviel. Twee oude vrouwen, een van hen hoogbejaard, volgden de plechtigheid goed ingepakt vanaf het hoge deel van de straat. Toen ze zeker wisten dat Serrallac het oude straatnaambord aan diggelen had geslagen, liepen ze heel langzaam arm in arm de Carrer del Mig af, terwijl ze alle gevels, vensters en deuren bekeken en zo nu en dan onderling kort commentaar leverden, misschien om hun verwarring te verbergen over het feit dat ze wisten dat vanuit de huizen vele ogen hen met dezelfde straffeloosheid bekeken waarmee ze de plechtigheid van de vervanging van de straatnaamborden hadden bespioneerd. Toen ze bij de vuilcontainer kwamen, keken de vrouwen erin alsof ze zich ergens van moesten vergewissen. De groep hoogwaardigheidsbekleders was al door de Francesc Macià naar de Plaça Major vertrokken om er de als laatste geplande vervanging uit te voeren. Daar wilde meneer de

burgemeester een paar woorden zeggen over de geest van verzoening die de herinvoering van de oude namen betekende. Vanaf dat moment, toen de gebruikelijke rust in dat stuk straat eenmaal was weergekeerd, dacht niemand in Torena meer aan Oriol en uit alle huizen steeg een stille zucht van verlichting op, omdat iedereen vond dat eindelijk een van de symbolen van zoveel tweespalt was verdwenen. Op de schaduw op de veranda van Huize Gravat na, die zijn bril poetste en dacht: jullie zullen nog weleens zien wie het laatst lacht, dacht geen dorpeling meer aan Oriol Fontelles, tot vierentwintig jaar later het afgelegen, nutteloze, oude schoolgebouw werd gesloopt, omdat het niet meer bij een dorp in de eenentwintigste eeuw paste.